

K ZROVNOPRÁVNĚNÍ ŽEN V NAŠÍ SOCIALISTICKÉ SPOLEČNOSTI

Luisa Landová - Štychová
místopředsdkyně Československé společnosti pro šíření politických
a vědeckých znalostí

Dovoluji si pozeptat se, jsou-li na naší právnické fakultě studující dívky a ženy. (Předsedající: Více než polovina.) Více než polovina? Proč tedy nebyla ani jediná žena-právníčka pověřena, aby zde podala rozbor o významu článků, týkajících se zrovnoprávnění žen, ochrany a možností, které jsou podmínkou, aby zrovnoprávnění nezůstalo jen na papíře? S velikou radostí беру na vědomí, že polovina právníček jsou ženy, ale netěší mne to, že je tady tak málo žen, a musím se jako marxistka ptát proč. Jsou to jistě velmi vážné důvody, ale ty se musí zjistit a musí se hledat nějaké východisko a náprava.

Ačkoliv nejsem právníčka, dovolím si dotknout se některých otázek, které mne velmi zajímají, protože jsem za předmnichovské republiky, kdy se ještě v roce 1918 začalo pracovat na ústavě, byla členkou ústavně právního výboru a spolu se soudruhem Šmeralem a jinými jsem vedla úporný boj proti pokusům o fašistickou ústavu. Tam jsem byla pověřena ženami, abych hájila lidská práva žen. Nám se tehdy podařilo v buržoazní ústavě v pravém slova smyslu vydupat ustanovení o zrovnoprávnění žen v úvodní formuli hlavy 105, podle níž se výsady rodu, povolání, náboženství a pohlaví neuznávají. To byl ovšem jenom zmetek toho, co jsme chtěli a museli vybojovat, ale byli jsme rádi, že máme alespoň to a že jsme se mohli opírat o toto ustanovení. Lidská práva žen jsme museli i nadále hájit. Jaký rozdíl je tu v dnešních člancích, které se týkají zrovnoprávnění jakožto principu ústavy vůbec a také ochrany rodiny a ochrany práv na vzdělání a na řádnou výchovu našeho nejmladšího pokolení. V naší dnešní ústavě — v čl. 19 a dalších se mluví o zajištění rovnoprávnosti občanů, a sice vytvářením stejných možností a stejných příležitostí ve všech oborech života společnosti. Toto ustanovení má pro ženy veliký a zásadní význam, a nejen pro ženy uvědomělé, poněvadž nejsou všechny ženy takové, aby se o to zajímaly. U nás se totiž namnoze velmi povrchně soudí o zrovnoprávnění žen. Mnozí si toto zrovnoprávnění představují na úrovni pivních politiků a buržoazních dam z prvního desetiletí našeho století — totiž tak, že ženy budou mít právo dělat stejné neplechy, na jaké si dělali právo mnozí muži (neříkám všichni, ale mnozí), to značí, že ženy budou kouřit, pít a ze ženských vlastností že si ponechají ty nej-

méně žádoucí, totiž parádivost, lehkomyšlnost atd. Zatím ovšem zejména ruské soudružky a také československé proletárky vytvořily již před 50 roky a ještě dříve typy žen docela odlišných, žen, které v revolučním dělnickém hnutí našly perspektivy budoucího postavení žen v socialistické a později i komunistické společnosti. Zrovnoprávnění ženy jako člověka, jako rovnocenného a tudíž odpovědného člena lidské společnosti vyžaduje článek 19 naší nové ústavy, vyžaduje se, aby byly vytvářeny stejné možnosti a příležitosti ve všech oborech života společnosti. Nutno doznat, že se o to usiluje, aby ze stanoviska pracujících žen bylo této zásadě vyhověno. Je třeba říci, že ta hlavní podmínka — osvobození pracujících žen — dosud uplatňována není. Hlavní podmínkou je socializace domácího výrobního provozu v soukromých kuchyních a prádelnách.

Tato práce, která byla sice prohlášena za neproduktivní, musí však být vykonávána zejména z důvodu péče o nejmladší pokolení a pracujících členy rodiny a z dalších důvodů. Tuto práci koná dosud žena jako matka rodiny přesto, že je to žena pracující, že má tedy své povolání, že na ni žádáme, aby přebírala veřejné funkce, aby se nadále vzdělávala a získávala kvalifikaci. Je zrovnoprávněna, jak to žádá ideologický a politický program strany, ale není osvobozena, aby mohla žít a pracovat podle svého nadání, schopností a vzdělání.

Musím zde podotknout, že ještě i mnozí zdatní soudruzi mají šosácké názory na postavení ženy ve společnosti, a je účelné zdůraznit to, co zdůrazňují již padesát let a co bylo zdůrazňováno již v minulém století, že není každá žena dobrou kuchařkou a hospodyňkou nebo zdatnou vychovatelkou dětí. K tomu je třeba takového nadání jako ke každému jinému zaměstnání, a pokud se týká výchovy dětí a mládeže, k tomu je třeba ještě něco více, tj. věda a umění. Nikdo se nestane dobrým vychovatelem jen proto, že je fyzickým otcem nebo fyzickou matkou.

Vraťme se ještě k otázce osvobození ženy. Žena, stejně jako muž, má schopnosti různé a má podle naší ústavy právo se vzdělávat a své schopnosti a nadání uplatňovat ve prospěch celku. Co jí však stojí v cestě — posvátný fetiš sporáku. Jsou tu sice značná ulehčení ve formě technických pomůcek, polotovarů, závodních jídelen, samoobsluh apod., ale to všechno znamená jen ulehčení, nikoli osvobození. Žena je nadále právě těmito reformistickými hračkami přikována k soukromé provozovně — kuchyni. Kde je uvědomělý muž, tam je i jakási pomoc, ale to nebývá vždy a nelze ani žádat, abychom vedle zotročené ženy vypěstovali domácího spoluotroka. Reformismus vede nezbytně k reakční konzervativní cestě a pak ještě dále i ke kontrarevolučním názorům. Svědčí o tom právě hlasy, které volají ženy zpět do domácnosti a žádají, aby muži dostávali takové platy, aby ženy mohly zůstat doma.

Tyto názory nesouhlasí s ideologií naší strany a našeho státu, ale my je chceme slyšet, protože potřebujeme vědět, jaké je to dole, v myslích pracujících lidí. Nikoho proto kacérovat nesmíme, protože je to vlastně poněkud naše vina,

že do jeho vědomí dosud nepronikla naše ideologie tak, aby se tyto hlasy již neozývaly.

Lenin zdůrazňoval ve svých projevech, zejména ve *Velké iniciativě*, že bez ženy — a tím právě myslel ženu uvědomělou — nelze dost dobře vybudovat komunismus. Podmínkou pro spoluúčast žen na výstavbě nového řádu, na cestě ke komunismu, je socializace i tohoto sektoru soukromého provozu v bytech. Je třeba zbavit ženy třetí pracovní směny, kterou je vaření, praní a celodenní péče o domácnost i o děti.

Když si promítneme všechny články ústavy od 19. — 29., vidíme, že ústava zaručuje podmínky osvobození žen od tradičního způsobu hospodyňství z dob M. D. Rettigové. Tyto podmínky nám nejsou neznámé. Diskutovali jsme o nich již dávno před padesáti lety. Upozorňuji vás jen na přednášky Terezy Novákové, která je známá jako věhlasná spisovatelka, ale nikdo neví nic o jejím politickém působení, jež bylo na tehdejší dobu revoluční. Na jednom kongresu československých žen v Praze v roce 1908 prohlásila, když se mluvilo o podmínkách pro ženy — intelektuálky, že k tomu, aby mohly při svém povolání mít právo na svou rodinu a žít ve šťastném manželství, poskytuje jedinou cestu socializace v domácnosti. Ženy pak rozebíraly tuto myšlenku, hovořilo a psalo se o nutnosti zřizování ústředních kuchyní v blocích domů a o dalších ústředních zařízeních, o kterých se zde nemohu rozšiřovat.

Sám Lenin napsal svou *Velkou iniciativu* v červnu 1919 a rovněž zdůrazňuje, že sice bylo uděláno velmi mnoho pro ženy, ale že to ještě není to pravé, že je nutno ženám nejen ulehčit práci, ale že je nutno je osvobodit. Rovněž zdůrazňoval socializaci výrobních procesů v soukromých provozovnách domácností.

Říkám vám to zde proto, že již pět let diskutujeme o této otázce a nemůžeme se dostat z místa, protože to stále zůstává jen mezi ženami. Říkáme, že muži a ženy patří dohromady, že nemáme vytvářet žádné kláštery, kde by ženy byly zvlášť a muži zvlášť, protože si pak nebudou rozumět. Když však ženy splývají ve společných institucích a organizacích, stává se, že jejich problémy jsou odsouvány jakožto ne důležité, na které je dost času, a stává se i to, že ženy pak ani neprojednávají své problémy ve společných organizacích. Od osvobození uplynulo již 15 let, ale žena je ještě stále nucena k pobytu ve staré rettigovské kuchyni. Máme již družice a meziplanetární rakety, ale ještě stále se vaří v soukromých kuchyních. Je to tak trochu hanba a chci vás prosit — promiňte, že se o tom zmiňuji právě v souvislosti s ústavou — o váš odborný zájem a pomoc v uskutečňování těchto podmínek zrovnoprávnění žen ve smyslu naší nové socialistické ústavy.

Jak jsem již uvedla, ani muž ani žena tím, že jsou fyzickými rodiči, nejsou ještě dobrými vychovateli. Kolik rodin vychovává své děti individualisticky, kolik je mezi nimi i komunistických rodin, i když jsou velmi čestné výjimky, kdy děti odcházejí do života již jako komunisté, ale přece i ony nesou znaky

individualistického pěstování ve své povaze. Komunistická společnost vyžaduje nové typy lidí s novými vlastnostmi, které nejsou pouhým snem. Jestliže mohl Mičurin a mnozí jiní přetvářet přírodu a jestliže mohli nechat vykvést na jiném kmeni jiný květ, proč by se nemohl změnit i člověk, když k tomu vytvoříme předpoklady?

Myslím, že předpoklady vytvoříme právě internátním režimem v blocích kolektivních socialistických domů, spojených s rodičovskou péčí večer a o svátečních dnech. To je ovšem již téma, o kterém jsem napsala již celou řadu článků, o kterém již diskutujeme při jiných příležitostech. Nevěřili byste, jak ohromný zájem mají zejména ženy, ale i muži o tuto myšlenku — budovat kolektivní bloky socialistických domů s ústředním zařízením a internátním prováděním výchovy dětí a mládeže, spojeným s rodičovskou péčí o děti. My si ani příliš samotné internáty nepřejeme, chceme jen ten režim. Nechceme rušit rodinu, protože rodiče proto mají děti, aby se s nimi těšili. Proč bychom jim je měli brát a dávat do internátu? Rodiče by se nám kazili, věřte. Máme např. týdenní jesle a stává se, že matky, které tam dají děti na začátku týdne, si někdy v neděli pro dítě nepřijdou. Několik dětí tak zůstává přes neděli bez rodičů. Je zájem o to, abychom neodvedli rodiče od odpovědnosti k vlastním dětem, neumrtvili rodičovskou i dětskou lásku a něhu.

Končím. V souvislosti s naší ústavou jsem měla velkou radost, když jsem ji prvně četla. Bylo mi jako starému vojenskému koni, když uslyší zvuk polnice, která jej volá do bitevního pole. Dnes slyším tuto vaši polnici a chci ještě nějaký ten čas pochodovat s vámi.

